رات دی رات
فیض احمد فیض

رات دی رات

رات دی رات

فیض احمد فیض

مرتب :- جگتار

دیپک پبلشرز جالندھر

بار اوّل ۱۹۷۶ء

ناشر:- دیپک پبلشرز مائی ہیراں گیٹ جالندھر

مطبع:- چوپڑہ پرنٹنگ پریس باغ کریم بخش جالندھر

قیمت:- ۶ روپے (چھ روپے)

تعداد:- ۵۰۰ (پانچ صد)

مُکھڑے

فیض احمد فیض

کاغذ قلم دوات جے سانتھوں کھوہ لئے جے
اپنے لہو وچ ساڈیاں پوراں لہن گئیاں
جیہڑیاں گلاں تے پئے پہرے لاندے او
اوہ گلاں زنجیراں ساڈیاں کہن گئیاں

(م۔ص)
دستِ صبا

چیبن دی رُت آ گئی لیراں گلبویاں والیو
بُلھ تے سیتے گئے ہن زخم کوئی سیوے نہ سیوے

دوستو محفل سجاؤ آ گیا پھلاں دا موسم
زخم کھڑ اُٹھے نے کوئی پھل کتے ہتھو نہ ہتھوے

ھگتار

(دستِ تہِ سنگ)

ایہہ کتاب

احمد سلیم تے ماجد صدیقی دا ناں پنجاب دے دانیاں بینیاں حلقیاں وچ کسے جان پچھان دا محتاج نہیں - ایہناں بیلیاں لوکاں نے محبت تے خلوص پاروں میریاں چونویاں لِکھتاں غزلاں تے قطعیاں دے پنجابی ترجمیاں دا ایہہ مجموعہ بڑے کشالے نال ترتیب دتا اے۔ جیہدے وچ "ترائے بیت" مجھے میری پنجابی تک بندی دی شامل اے۔ تے میں ایس گل لئی ایہناں دوہاں دا بڑا شکر گزار آں۔

اُنج تے شعر دی کسے وی صنف نوں اک زبان چوں دوجی زبان وچ پرتنا بڑا اوکھا تے گنجھلدار کم اے پر اردو شاعری تے خاص کر غزل نال پورا ہو اترنا ہور وی بہتی اوکھی بات بن جاندی اے کیوں جے مضمون تے لفظاں دی سطح توں وکھ ہر غزل دی نویکلی کیفیت وچ بحر ردیف قافیے تے صوتاں دی ترتیب نے میل جوڑ نال دی دخل حاصل ہوندا اے تے ظاہر اے جے ایہہ جیہے انجیہے ہیں جنہاں نوں ترجایا نہیں جا سکدا۔ صرف ایہناں نال ملدے جڑدے لفظاں تے

صدیاں دی لوڑھ ای لائی جا سکدی اے

احمد سلیم تے ماجد صدیقی نے وی ایہہ لوڑھ لان دی کوشش کیتی اے۔ میرے لئی ایہناں دا ایہہ کشالا ذاتی احسان مندی توں وکھ ایس پاروں وی خوشی دی گل اے جے ساڈے اُٹھدے قلمکار اپنی ماں بولی نوں اپنیاں صدیاں دی بے اعتنائی مگروں فکر تے فن دے اظہار دا وسیلہ بنا رہے نیں۔ مینوں اپنے کلام بارے کوئی مغالطہ یا خوش فہمی نہیں۔

ہم کہاں کے دانا ہیں کس ہنر میں یکتا ہیں۔

پر پنجابی ادب دے اتھاہ سمندر وچ کجھ قطریاں دے ایس وادھے نوں وی غنیمت جاننا چاہیدا اے

مینوں امید اے جے میں توں وکھ ایس کتاب نوں ہور پڑھن والے وی ہور کیسے گلوں نہیں تے ایس پاروں ای تحسین دیاں نظراں نال ضرور ویکھن گے۔

فیض احمد فیض

۱۸ اپریل ۱۹۷۴ء

اسلام آباد

رات دی رات

اج رات اک رات دی رات جی کے
اساں جیوّن توں ودھ کے جی لیا اے
اج رات امرت دے جام وانگوں
ایہناں ہوٹھاں نے یاد نوں پی لیا اے

ہُن کیہ کھٹیں کیہ حساب منگو

تھوہر گڈ کے پھُل گلاب منگو
اک چو کے شہد شراب منگو
کنڈے آپ کھلار کے راہ اندر
پیراں ہیٹھ مخمل کمخواب منگو
کسے بیجیا اے تساں وڈھنا ایں
کسے کیتیاں نیں تساں وریتنا ایں
آپ دیلے سر چھپنا چھپنا سی
ہُن کیہ کھٹیں کیہ حساب منگو

مَیں تر کے وتر حال

کل تائیں سانوں بابلا
توں رکھیا ہک نال لا
ست خیراں ساڈیاں منگیاں
جد کھلی تتی وا ہ
اج کیکن دیہڑے لیاں توڑ دیا
کوئیں لاہے نی میرے چاء
میرے گہنے نیل ہتھ پیر وے
میری ڈولی شوہ دیا

اج لتھے سارے چاہ
میری ڈولی شوہ دیا

نال ڈُہڑدیاں رڑھ گیاں سدھراں
نال روندیاں ٹُل گئے نیر
نال ہنجھے ہونج کے لے گئے
میرے ہتھ دی لیکھ لکیر
میری چُنی رنگ سواہ دی
میرا چولا لیرو لیر
لیج پائن بوھڑے بھین وی
کوئی کرماں والا وِیر

میرے کرماں والے ویر
میرا چولا لیرو لیر
میرے لتھے سارے چاہ
میری ڈولی شوہ دیا

سستی مر کے جنتی ہو گئی
میں جی کے پئی جنجال
ہُن ہاڑے ایس مسکین دے

ربّا پورا کر سوال!
میری جھوک ڈِتے میرا ویر وسّے
فر تیری رحمت نال

کوئی پورا کرے سوال ربّا
تیری رحمت نال
میرے لتھے سارے چاہ
میری ڈولی شوہ دریا

ربّا سچّیا توں تے آکھیا سی

ربّا سچّیا توں تے آکھیا سی
جا اوئے بندیا جگ دا شاہ ایں توں
ساڈیاں نعمتاں تیریاں دولتاں نیں
ساڈا نیب تے عالی جاہ ایں توں

ہنسیں لائیے تے ٹور کد پُچھیا ای
کُجھ ایس نمانے تے بیتیاں نیں
کدیں سار دی لئی او ربّ سائیاں
تیرے شاہ نال جگ کیہ کیتیاں نیں
کِتے دھونس دھتکار سرکار دی اے
کِتے دھاندلی نال پٹوار دی اے

اینویں وِچ مڑھاں کلپے جان میری
جیویں پھاہی وِچ کونج کرلاؤندی اے
جنگا شاہ بنایا ای رب سائیاں
ہُن ٹکڑے کھاندیاں وار نئیں آؤندی اے

مینوں شاہی نئیں چاہیدی رب میرے
میں تے عزتاں دا ٹکر منگنا واں
مینوں تاہنگ نئیں محلاں تے ماڑیاں دی
میں تے جیوندے دی ٹکر منگنا واں

میری میں تے تیریاں عیش مناں
تیری سونہہ جے اک وی گل موڑاں
جے ایہہ منگ نئیں پوری کیتی ربا
فیر میں جاواں تے رب کوئی ہور لوڑاں

کدھرے نہ پیندیاں دساں
وے پردیسیا تیریاں
کاگ اڈاواں شگن مناواں
وگدی واء دے ترلے پاواں
تیری یاد پوے تے روواں
تیرا ذکر کراں تے ہساں

کدھرے نہ پیندیاں دساں
وے پردیسیا تیریاں

شام اڈیکاں فجر اڈیکاں
کہویں تے ساری عمر اڈیکاں

سب خلقت گھر دیوے بلدے
ربّا ساڈا چانن گھل دے
جگ وسدا اے میں وی وساں

کدھرے نہ پیندیاں دسّاں
وے پردیسیا تیریاں

درد نہ دسّاں گھلدی جاواں
راز نہ کھولاں مکدی جاواں
کس نوں دل دے داغ وکھاواں
کس در اگے جھولی ڈاہواں
نئے میں کس دا دامن کھسّاں

کدھرے نہ پیندیاں دساں
وے پردیسیا تیریاں

اج دولتاں ساڈے گھر آئیاں نیں

لمی رات سی درد فراق والی
تیرے قول تے اساں وساہ کر کے
کوڑا گھٹ کیتی مٹھڑے یار میرے
تیرے قول تے اساں وساہ کر کے

جھانجراں دانگ نے چھیڑیاں چھنکائیاں نیں
کدیں پیر الیچ پیڑیاں چائیاں نیں
تیری تاہنگ وچ پیٹ دا ماس ڈگے
اساں کاگ سدے تے سنیہے گھلے

رات مکدی اے یار آوندا اے

اساں تکدے رہے ہزار ویلے
راہ تکدیاں عمراں لنگھ گئیاں
کوئی آیا نہ بناں خامیاں دے
کوئی پجا نہ سوا الاہمیاں دے

اج لاہ الاہمڑے یار میرے
مٹھڑے یار میرے جانی یار میرے
اج آ دیہڑے وچھڑے یار میرے

فجر ہووے تے آکھے بسم اللہ
اج دولتاں ساڈے گھر آیاں نیں
جیہڑے قول تے اساں وساہ کیتا
اوہنے اوڑک نوں توڑ نبھائیاں نیں

غزل

کتھے کو بھلا حد درداں دی ایہہ رات کدوں لنگھ جاویگی
سُندے ساں کہ اوہ آ جاون گے رنگین فجر مُسکا دے گی

کر کر کے جنہدا ہاکاں بھلا۔ اکھڑو کہ موتی بننے سنے
کہ روندیاں ہو یاں نیناں وِچ۔ امید آ پیلاں پا دے گی

کہ پھلاں دی رُت مہکے گی۔ میخانے رونق مہکے گی
بہتر سے سُرخ بُلھاں دی رنگی کہ۔ کہ شام نظر دی چھا دے گی

کوئی ورجن ٹوکن والا نئیں۔ کوئی قاتل تے کوئی لالا نئیں
اس شہر وِچ یاراں نوں کیکن ہُن عمر گذاری جاوے گی
اُس بوٹا قد محبوب دیاں کہ تیک اڈیکاں رہن گئیاں
نیناں سب خبراں سارا لانے۔ کہ تیک قیامت آوے گی

میرے بول

جدوں ہندوستان دی دھرتی وِچ سر ڈُتے پیار دا دُکھ لائیا گیا ہووے گا تاں بھارتی لوکاں نوں ایہناں دی خوبصورتی تے شکل وصورت دیکھ کے حیرانی دے نال نال خوشی دی ہوئی ہووے گی۔

فیض احمد فیض دی پنجابی شاعری ویکھ کے حیران ہوون والی گل نہیں سگوں بڑی خوشی دی گل اے۔ کیونکہ فیض ساڈی اپنی دھرتی دا دُکھ اے۔ ساڈا اپنا شاعر جیس دی کویتا ساڈی اپنی دھرتی دی کویتا اے تے ایہہ کویتا ساڈے پڑھے لکھے پنجابی لوکاں دے خون وِچ رچ بچ گئی اے۔

ہُن فیض نے اپنی عال لولی ول دی ہنگارا بھریا اے تے اُس نے پنجابی زبان وِچ کویتاواں کہیاں نیں۔ اس مقام تے اسیں کیول اُسدی پنجابی شاعری دا سواگت ہی کرسکدے ہاں۔

فیض احمد فیض دا میر تقی میرؔ۔ غالبؔ، انشاؔ، فانی بدایونی داغؔ، فراقؔ۔ راشد تے میرا جی وانگ الوکھا تے وکھرا رنگ اے۔ فیض اک اجیہا شاعر ہے جس تے غالب دا ایہہ شعر حرف بحرف پورا اتردا اے۔

لکھتے رہے جنوں کی حکایاتِ خونچکاں
ہر چند ہاتھ اس میں ہمارے قلم ہوئے

پر اج اسدی اردو شاعری نالوں اسدی پنجابی شاعری دا ٹاکرا
نہیں کیتا جا سکدا - اسدی پنجابی شاعری نوں پرکھن دی بھال ایہ
اس نوں شبھ شگن ہی کہیا جا سکدا ہے - کاش! راجندر سنگھ بیدی
ساحر لدھیانوی - کرشن چندر - احمد ندیم قاسمی - اپیندرناتھ اشک
ملک راج آنند - کرشنا سوبتی - بھیشم ساہنی تے ہور انگریزی
ہندی تے اردو وچ لکھن والے پنجابی ادیب اپنی ماں بولی دے دروازے
تے پرت کے اس نوں نیل چون تے سواگت کرن دا شبھ موقع دے سکن -

فیض دی شاعری نوں پنجابی وچ ترجمہ کرن دا دھیان میں نوں
اج توں ستاراں اٹھاراں ورھے پہلاں فریا سی - فیض نال خط و
کتابت وی ہوئی تے بہت ساریاں نظماں دی ترجمہ کر لئیاں - پنجابی
دے پرچیاں وچ چھپیاں دی پر ایہہ کتابی شکل وچ سامنے نہ
آ سکیاں -

بڑی خوشی دی گل اے کہ ہن ایہہ کم پاکستان وچ پنجابی
دے جانے پچھانے شاعراں احمد سلیم تے ماجد صدیقی نے کسے حد
تک بھاؤن دا اپرالا کیتا اے - پر نظم دا ترجمہ کرنا رچنا تمک کریا
(تخلیقی عمل) توں ودھیرے مشکل اے - کیونکہ دوسری زبان دے
شاعر دے جذبات، داخلی تے خارجی رجحان تے طریقہ اظہار دی
پرت در پرت نوں سمجھنا تے سمجھ کے خیال دی سلامتی، احساس تے
اوہناں سمیت دوسری زبان وچ لیا وناجوئے شیر لیاؤن توں گھٹ نہیں

تے غنائیہ شاعری دا غنائیہ شاعری وچ ترجمہ کرنا ہنوز وڈی مشکل آکھیا
جس طرح سانوں اجے فیض دی پنجابی شاعری دا سواگت ہی
کرنا چاہیدا ہے اُسدے اوگناں ول نہیں دیکھنا چاہیدا۔ ایسے
طراں احمد سلیم تے ماجد صدیقی دیاں ترجمائیاں امیناں کوشیاں دا
وی سانوں سواگت ای کرنا چاہیدا اے۔ کیونکہ ترجمے وچ
ادھا پونا خیال وی قائم رہ جاوے تاں اس نوں کامیاب سمجھنا
چاہیدا اے۔ فیض دی اک غزل دا مطلع جو ماجد صدیقی نے
ترجمہ کیتا اے ذرا دیکھو۔

چمن کلیاں دا روپ سنوارے کھُلے پھول بہاراں دی
آدی جاپے تہمت جاگے سڑے بوٹے گلزاراں دی

پر اس مطلع دا ترجمہ انج کیتا اے

کھلاں وچ رنگ بھرن تے چیتر دی وا گھُلے
ہاڑا ای آکھ باغ دا کم کاج تے ترے

تسیں میرے تے ماجد دے ترجمے وچلا فرق آپ ای دیکھ سکدے
او۔ دراصل غنائیہ (سنگیت مئی) شاعری دا ترجمہ بحر وزن دی قید
نال اپنا روپ وٹا کے ہی دوسری زبان وچ پردھش کر سکدا اے
تے لفظاں دی ردوبدل نال کتے کتے خیال وچ وی فرق آ جاندا
اے۔ فیض صاحب دے شعر وچ کاروبار نے جو لطافت تے خوبی پیدا
کیتی اے تے آکھی جاوے ٹکڑے وچ جیہڑا ترلا اے اوہ ماجد
صدیقی دے ترجمے وچ غائب اے۔
جیہڑے لوک اردو نہیں جاندے اوہناں لئی ایہہ ترجمہ فیض دی

اردو شاعری نال سانجھ پاؤن دا ذریعہ بنے گا تے جیہڑے لوک اردو وچ فیض دی شاعری دا لطف اٹھا چکے نے اوہناں نوں ایس کتاب دا شبھ شگن سمجھ کے سواگت کرنا چاہیدا اے ۔

میری ماجد صدیقی تے احمد سلیم دی ایلا وچ کافی فرق ہے اسدا کارن ایہہ ہے کہ پنجابی زبان نوں فارسی رسم الخط وچ لکھن دا اجے کوئی ٹھک نہیں بجھا ۔ انت وچ میں جناب چوہدری جیت شرما مالک دیپک پبلشرز دا شکر گذار ہاں جنہاں نے ایہہ کتاب اردو تے پنجابی وچ چھاپن دا حوصلہ کیتا اے تے بڑی ریجھ نال شائع کیتی ۔

جگتار
ڈیپارٹمنٹ آف پنجابی دیر سنگھ
سٹڈیز ان ماڈرن لٹریچر
پنجاب یونیورسٹی ۔ چنڈی گڑھ

○

پُھٹّی کلیاں دے رُوپ سنوارے گُھٹّے نوُن بہاراں دی
آدمی جا جے قسمت جاگے مٹھڑے ہوئے گلزاراں دی

رب داناں جے کجّھ تے آکھو سنگیو تسیں سواداں نوں
کدھروں تے بندی خانے وچ گل چھیڑے کوئی یاراں دی

ڈنڈ کڈیں تے تُھبیاں واہیں چانن ہتھ سویراں دے
گھمت راتاں دی جھولی بھاجی زلف دیاں مہکاراں دی

دل بھانویں کیرا لسے پر درداں دی سانجھ اُچیری اے
نام تیرے تے چُکے گا جگ پنڈ اساڈیاں بھاراں دی

راتے یار دے چھنیئے اسیں تے سہہ گئے آں جو کیتی
کرنی دیکھ ذرا ہُن ساڈیاں ہنجواں نور پھواراں دی

سجن منگ بیٹھے نیں دھریا دھرایا اساں سودائیاں دا
ٹر چلے آں سینے لا کے سُوہ گانے دیاں تاراں دی

راہواں دے وچ فیض اساڈا ہور ٹھکانہ کیہڑا اسی
سُولی ساں نوں کھیلیا جے کر نکلے گلیوں یاراں دی

○

جدوں دل وچ یاد تیری دے چھٹ لٹّے تے آوندے نیں
کیسے بھانے دیہندیاں دیہندیاں فیر ہرے ہو جاندے نیں

یار داناں جد بُجھیاں اُتے پھُلّاں ورگا سجدا اسے
گھر گھر دسے وِچ زلفاں نوں کنڈل جیہے پے جاندے نیں

دِل نے اکڑے جیہے لگڑے نیں سُکھ اجاناں بندیاں دے
گاییوں تیری سُتر ٹٹے جذبے جد دی پھیرا پاندے نیں

دلسیوں وچھڑے جدوں دسّن اپنا درد ہواواں نوں
فجر سویر دی اکھیاں وچوں اتھرو ٹپ ٹپ ڈھاندے نیں

جدوں کدائیں یار دی بُلھیوں گلاں دے پھُل جھڑدے نیں
وچ فضاواں گیت سجیلڑے ہر پاسے کھنڈ جاندے نیں

بندی خانے دے بوہے تے لگّے چھاپ سنہرے دی
فیض اساڈے دل وچ ایدھر تارے جیہے لہہ آندے نیں

اکھیاں اندر سوہجھ اے تیرا جدھر نوں وی تکدا واں
تیریاں بانہیاں ورگا لگے تیریا رنگ ـــــ تھاواں دا
فجر سویرے دا اک اک ہُلّہ تیری مہک لیایا اے
ہویا اے جیوں مینوں لبھ لوہیا تیرے گھر راہواں دا

تیریاں وِسریاں یاداں انج دل اندر جھاتیاں پاون
جیوں کعبے توں ڈِھیڑے بُت کعبے ڈل پرت کے آون

انج لگدا اے توں میری جھگی وِل قدم ودھایا
گدائی تے امیراں تے تارے گردش ہو ہو جاون

ہور وی سانوں آ چا چھیڑو ہور شراب اُچھالو
نِت نِت کعبوں حرم دے راکھے میخانیاں وَل آون

ساڈے ای سِر تے نئیں آوندا کجھ احسان اوہناں دا

اوہ تے جدوں دی آون بدلاں وانگ ای پھیرا پا چلے

ہُن تے رات وچھوڑے والی دی نئیں ول تے بھارے

دِل وی دُکھنوں اکیا اے اوہ یار دی گھٹ ہی آون

○

جیہڑا دِل تیراں نال چھُڈے سو اوسے دل نوں اساں تباہ کیتا

نِج رہے تپھر ہِن سانبھ وی لئو تن سار کے اساں سواہ کیتا

جا کے دسیو ساڈے طبیب تائیں خبر دیو جا کے ساڈیاں ویریاں نوں

تماں اُدہنا نفری سی جیہڑی جندا تے اوسے جِند نوں اساں فنا کیتا

پائیو دل میتھے میرے کفناں دا، میرے قاتلاں نوں میتے دم ہودے

جے میں مران مگروں اوہنوں چھڈدا جیہڑے عشق سی میں تے وساہ کیتا

دُکھاں وِیدڑے سن اوہنوں دسنے دے اِنھے کوئی دی گل نہ سُنی ساڈی
سُولگیا دُھمائی اوہ آپنی ائی خور سے اساں سی کیہڑا گناہ کیتا

جے کراڑے تے دَانگ پہاڑ اڑگئے ٹُریئے تے جندڑی وار دِتی
راہیے یار دیئے تینوں یاد رہسی تیر سنال اے جیہڑا نباہ کیتا

(دستِ تہ سنگ)

○

اساں جیدوں دی تیری اُڈیک اندر

چپ وٹی اے سوہنیا متراں دئے

سانتھوں پُچھ نہ کتنا کو رہن لگا

تیرا چاہ ساتوں، انتظار تیرا

انگ انگ بہاراں دے دسیا ایں

ساڈے آل دوالے توں رسیا ایں

واء گھلے تے لیا دے سنیہے تیرے

پھل کھڑن تے لگن سنگھار تیرا

کجھ حاکم گُٹھے لے جاون کجھ واعظ دے گھر جاندی اے

اساں ازلوں مست الستاں دے ہُن جام تُج گُھٹ اُٹھائی آندی اے

پتھراں دے اگے رون دا کی حاصل دِلا! چھڈ دی دے

ایہہ گل تے ظالم لوکاں دا کجھ سوہردی مان ودھاندی اے

ایہہ نگری سنگ دلاں دی اے ایتھے کی ایہنوں لبھنا ایں

فریاد وچاری دردر تے پئی اُنج ای ٹھکراں کھاندی اے

عشقے دی راہ دے جُوسٹے وچ اوڑک کد تیکر بچیاں گے
جند جان دی گاٹی جدھر دی ٹُر چلیے ماری جاندی اے

سجناں دیاں گلیاں دا پاندھی ہتھ کڈھ وکھائے تے گل بنے
ویری پٹے پہروں ٹلدے نیئں تے رات وہانی جاندی اے

کیوں آ کیٔے قیداں وچ کلّے آں نِت واء وطناں دی گھل کے تے
ہسدے سجناں دے چانن دے یاداں دی مہک لیاندی اے

(قیدِ نداں نامہ)

ایہہ درد کدوں جار کے گا، کچرک ایہہ رات دہاوے گی

سُندے ساں اوہ آ جاون گے اکھ بھیڑیوں جان چھڑاوے گی

ایس جھنڈری مٹا کے تے ہنجواں نوں موتی کرنا سی

اکھیو! رت روندیو، دسیو تے ایہہ آس کدوں پج آوے گی

پھُلاں دیاں فصلاں جھکدیاں، مینہاں نے دا مُکھ لشکدیاں

چرکاں ایس سخن سویرے نوں کدشام نظر دی چھاوے گی

کوئی ہوڑاں ہٹکن والا نئیں کوئی زاہد نہ کوئی واعظ اے
ایس شہر وچ دسیو یاراں دی ہن کیکن عمر وہاوے گی

دس قدرا سوہنیا یار دیا، کدتیکن تینوں ڈیکاں گے
توں کدوں اساں نوں لبھنا ایں تے کدوں قیامت آوے گی

(دست تہ سنگ)

○

سینے دے وِچ رات دے، خنجر لتھا اے

اُگ بھُجھائیو لسّی دی وِچ پیالیاں دے

دُکھنا کیڑے پھُلاّں توں اگ لگدی جے

دِلاں دے وِچ عشق محبتاں والیاں دے

○

ناں قلم دوات تے کاغذ دا اُچّا ای کر دیاں رہنا ایں
اساں رنگ انوکھا دِل والا حرفاں وِچ بھر دیاں رہنا ایں

دُکھ درد محبتاں پیاراں دے وِدھ اک توں اک سیئے لبھنے نیں
احسان اجاڑاں مگ دیاں تے بس انج ای دھر دیاں رہنا ایں

ہاں دُکھ دُنیا دے وِدھ وِدھ کے کُجھ ہور وی ساتوں تاولن گے
مُنہ زوراں وِچ دڑ ہائیاں دے وادھے ای کر دیاں رہنا ایں

ہر قہر اساں نوں پیج آوندا، منظور نہیں ایہہ کرڑ داناں دی
جے دم ہویل تے ہسدیاں ائی دکھ دکھ نوں جردیاں ہناں ایں

رہئی خیر کدے میخانے دی اساں رنگ شراباں لے کے تے
منہ متھا عگ پچ حرماں دا سجریاں ائی کردیاں رہناں ایں

جے دل وچ لہو دا رنگ رہیا تے ہنجواں دے لشکارے تیں
سجناں دے سوہجے سراپے وچ رنگ ہور ائی بھریاں ہناں ایں

جیہڑی چپ اوہناں بنتی اے او چپ مبارک اوہناں نوں
اساں تے حال جدائیاں دا وسدیاں ائی کردیاں رہناں ایں

(دستِ صبا)

o

نہ توں آئیوں تے نہ پئی لنگھدی ہجراں والی رات

کھوج تیرے وچ کملی ہوہ پئی مڑ مڑ یاوے جھات

ورتن نوں تے دل ساڈے تے ورتے درد ہزار

پر جھلیوں وِچ پے کے کھاہدی کدے نہ عقلوں مات

ساڈی تن ورتی وچ جس دا سِرا کھُرا وی ناہیں

دیریاں تے کی قہر وسا گئی اوہ ان ہونی بات

بھُپّیں نکھڑے نہ سجن ویکھے نہ اساں گھُنڈ لایا
حُسن بہاراں ایتک دی نیئں پچھّی ساڈی بات

یاد دے بوہیوں ٹُرکن والے ہوردی دے گئے شہ
ہوردی ودھ گئی ٹوہ قدماں دی اک ہو گئے دن رات

کی کجھ کر گئے سوہجھ چمن دا لُٹن والے ہتھ
گری دا اج بنجریوں لنگھی لے کے سُکے پات

(دستِ صبا)

بوہے بوہے وچ دتہ تیرے سودائی

ٹھکھیاں بوٹیاں وانگ نہ جیبیاں اُڈن گے

خیر اے بھائی، توں دوزخ دیچ شراب ملے

شیخ ہوریں تے ساڈا پچھا چھڈن گے

○

یاداں وِچ آ کے وسیوں تے ہن توں کدھر نوں جانا ایں
دُکھ تینتھوں وِچھڑن نکھڑن دا ہن اساں نئیں اندمانا ایں

سجناں بدی پانڈی جاون توں کس اوہڑے سانوں ڈکنا ایں
جند جان دی بھاتویں وِک جاوے پھیرا تے اودھر پانا ایں

ایہہ جند تے مکن ہاری اے اوڑک اک دن مک جاوے گی
ہتھ سولی تے چڑھ جاون دا دلاں تے اکر پا جانا ایں

دریاواں وِچ ائی ہوندی اے پچھے ایہناں نکیاں گلاں دی
کی ذات تے کی لے ناں اوہدا جنہے عاشق اکھوانا ایں

ایہہ سودا دل دا سودا اے ہاراں جتاں دی گل نئیں
جند عشق دے بھانبڑ ڈاہ دتی تے فر کاہنوں چھپانا ایں

(زنداں نامہ)

○

دِل وِچ لہہ کے صُورت تیری بھر یا رنگ اجیہا
ہر سوہنی صُورت تے تیرا ای جھَل جھلیکھا پیا

نال حسیناں پریت ودھا کے جیہڑا ساہ وی آیا
اوہ ای ساہ الیس دِل دے اتے اگ وساہندا رہیا

بھانویں سنگ بہاراں ہوئیے بھانویں وِچ میخانے
سوچ اسے اوہدا اوہ کجھ یار وِنّیں اوہ تھلنے جیہا

بے کھٹکے ای ہل لیندے آں شیخ ہوراں نوں اسیں
توبہ دا در جاں لے ساڈا ویہلا کھلنوں رہیا

دوزخ دی گل ہووے بھاویں قصہ جنتاں والا
اینہے ای کتھے دی گل لگدی فرق نہیں کجھ بچیا

رو رو ہارے دیدن تے دی رنگ نہ دتا کوئی
دل دے ہتھوں ہن سانوں لہو رنگیا بانا ڈٹھیا

لوک حرم دے منتر سکھ دے منتر کردے اسانوں
کدے نہ تکیا جنہاں متھا عشقے دا پرسیا

فیض خیالاں دی اچیائی نوں سندھ پچ رکھے اساں
ایس دھرتی نوں دیوے دتا اے رنگ اسماناں جیہا

(دستِ صبا)

○

ایناں ڈکھ نہ اساں تے اج لائیں

متے فیر نہ سانتھوں ملائی جاوے

رات بھلک دی حبس دے متھڑے تے

ہونا نئیں جھمبر تیریاں زلفاں دا

بڑی بات اے تاہنگ وصال والی

اے پر میریا بھولیا سجناں اوے

آپوں یار نوں سیج تے کھچ لیاواں

چلے وس نہ ترسیاں سدھراں دا
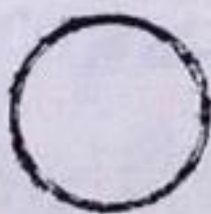
○

کدے کدے ہتھ بدل آون گدھرے گھٹ شراب
مگر اوہناں دے جو کجھ آوے جیئو دا بنے عذاب

چھاتیاں پاندا ہو یا دسے چن صراحی دے کنڈھیوں
ساقی ہتھ پیالہ پاوے سورج وانگ شباب

رگ رگ وچ لہو دی تیشوں دیوے بلن ہزار
ہائے جے کدیں اوہ ملے اسانوں مکھول پرت نقاب

عمراں دے ورقے ورقے تے دل نوں نظری آن
تیریاں اشنائیاں جہراں دے خورسے کی کی باب

کجھ نہ پچھ اج یاد تیری نے کی کی گھتے لوہڑ
لے بیٹھا ساں جگ درداں دا اُنج ای اج حساب

بس اک غم سی تیرا جیہں توں کدیں وی جی نہ بھریا
درداں پاروں اُنج تے دل دا خانہ رہیا خراب

کوئی تیرے غیراں دے آتے کی کی کجھ نہ ورتی
جد کدا ہئی وی توں کیتی ساڈے تے نظر شتاب

بُلھ تے سینے ہوٹے نیں پر ایس ڈھل دی گرنی دیکھو
چار چفیر یوں چُپ ساڈی دے وی پئے آون خواب

قدم قدم سی منزل جس دی راہ ٹُر چلے فیضؔ
جنم جنم توں پہنچ اساڈی رہی اسے باہر حساب

(دستِ صبا)

○

رنگ تیرے پہنا دے دا خوشبو زلفاں دا ناں
جھلک تیری نوں کیوں نہ دیئے گھڑیاں پھلاں دا ناں

او ہناں اکھیاں جھلیاں دی گل چھیڑو جہناں جہاندے
باگاں دی گل سوہنے نہ ای میخانیاں دا ناں

فر اکھیں پھل مہکے چھیڑیاں دل دیوے نے لاناں
فیر جگا دتا اے آساں یارانیاں دا ناں

دلبر ہوتا دی خلقت وِچ بنیا اُلٹا سودا
پری جمالاں نوں بھلیا کھنڈیاں زلفاں دا ناں

اج کوئی لیلےٰ وی نہ منّے پیار کسے مجنوں دا
اج ہر ناں ہویا اے ساریاں دیوانیاں دا ناں

جیوندا رہے اوہ جس دا چلدا اے میخانیاں تے وس
اوہدے ای نال اے اُچّا رہنداں پیمانیاں دا ناں

باگاں والے آکھن ساںنوں باگوں کھنجیو لوکو
چُن لئو لسّی وی کوئی اپنیاں ویرانیاں دا ناں

آس وفا دی اوہناں نوں ایں ساتھوں فیض جنہاں نوں
متراں کولوں چنگا لگے بیگانیاں دا ناں

(دستِ صبا)

○

کیہہ پُچھدے او حال منالی دی گل اساں مسکیناں توں
جو کُجھ عمراں کھٹیا سی اوہ سارا ہنجھے تہاڈے لیا دتا

جھولی وِچ سواہ جگر دی، جام وِچ لہو ارماناں دا
ایہہ لئو جھولی دی چھنڈ دتی ایہہ لئو جام اُلٹا دتا

واء گھُلے بہار دی پھُلاں تے آوے رنگ
ہُن آوی کرماں والیا باگاں نوں تیری منگ

چاء وگدی واء توں ائی پچھیو دے سجناں دی کنسوء
سنگیو ہن رب دا نام جے ایہہ جیوڑا ڈاہڈا تنگ

کدے تیرے مُکھ دی ہسدے تے بھپڑی رنگلی لوء
کدے تیری زلفوں مہکدے راتاں دے کالے رنگ

دِل کیرا اے پر دوستا اُچی اے دُکھ دی سانجھ
تیرے نال تے لکھاں یاریاں تیرے نال تے لکھاں سنگ

سُن را تے یارو چھُنیئے جو کیتا ای سو منظور
پر دو گدیاں ہنجواں ساڈیاں تیرا اوڑک دنا رنگ ـــــ

اک دِلی سی درداں کھو ریا، اک جامہ لیرو لیر
سی دھریا دھرایا عشق دا جو، یاراں لِتا منگ

جیون دی راہ تے نیقش جی جیدی دی کیہڑی تھاں
نکلے سی گلیوں یار دی گئے دتے سولی ٹنگ ـــــ

(زنداں نامہ)

ماردے ساڈا روگ تے کا ہنوں دوا نئیں دیندے
عیسیٰ بنے پھردے او تے کا ہنوں شفا نئیں دیندے

ہجراں دے گجھے درد وی کا ہنوں جزا نئیں دیندے
گھٹے ہوئے ایس دل دا کا ہنوں صلا نئیں دیندے

آ گئے گی جند دل خلق تے الضا فـــدا کی فـانـدہ
بیبے او تے ایہہ حشر کیوں ہن ای اٹھا نئیں دیندے

ہاں دانیو ! لبیا دو کوئی سچی گواہی دِل دی
ہاں گائکو ! ایہہ ساز ہُن کاہنوں الانئیں دینوندے

کد تیک نجھنوں ہاریا رہسی جنجل دا قول ایہہ
دِل والیو کیوں آپنے گلے اڈانیئں دینوندے

کیہڑی گلے ایس دل نوں گھُٹ ماردے او فیض جی
ویری اسے جے اوہ جان دا کاہنوں بھُلانیئں دینوندے

(دستِ تہ سنگ)

سُکھ لوڑیندیو سجنوں ایہہ لئو سکھ دی کھیتی پک گئی جے

پھٹ میلیں نوں نکلے سو تے ٹُلیہو اپنے تیڑ دا لئے جے

آؤ جے ہن خوشی منائیے سجریاں آس بہاراں دی

ایہہ ای پھول ایں پھُلاں تھانویں دل چ پھٹ کھڑائے جے

○

دُکھ تیرا جِندڑی منگدا سی، جِندڑی دیون والے
ایہہ نذرانہ وی لے چلے اج تیرے متوالے

تیرے پِچھے کھچا توں ہر گئی رات اڈیکاں والی
میریاں حالی دہائیوں رس گئے درد ونڈاون والے

دُکھ پھولے نہ اتھرو رولے کیہہ توں حاکم بنیوں
کیہہ ایہہ تیری شاہی، اکھیں ہوٹھیں وِچ گئے تالے

ایہہ اسیں ائی! ہے ساں جنہاں دے متھے کالک لیتی
لڑ تیرا نہ چھڈیا بھانویں منہ تے لگ گئے تالے

سولیاں گڈ کے کنھوں لوڑدے اوہ کملے تے لدگئے
عشق دے جرم گناہ تے پیتے جنہاں موت پیالے

رکھہ آکھاں اوہ کیہڑی گل اے ہی جیہڑی منہ تینڈے تے آئی نی

بھوراں وت اج چھلاں دی سولی جند بازی تے لائی نی

چھوہ کے گون محبتاں دے سنگھ جنڈ بنیاں ایں مرزے دی

دل تیراں وِچ اج پرتا رنج ٹُدھا چڑھے سلائی نی

دل چوں سارے ڈر کڈھ دتے ہوئے بے پرواہ اسیں جنڈڑی توں

اج پی ٹردیاں واری تیں دل اساں کملیاں جھاتی پائی نی

جس مٹی وچ اسیں مٹی ہوئے اوہ سُرمہ بن گئی خلقت دا
رت چوائی جنہاں کنڈیاں اُتے اوہناں شان پھُلاں دی پائی نی

توں ملیوں نہ ملیوں بھانویں اساں من لئے آکھے لوکاں دا
اکھیاں تے چا لئے ہیں پھیڑے چا دل دی بازی لاہی نی

O

دِل لبھدا اے تیریاں واج مٹھیاساں نوں

راتیں بانا اوڑھ کے تیریاں خواباں دا

فجر سویر دی ٹھنڈ تبڑ اندی سنہدی اے

تیرے مکھ تے سجریاں شوخ گلاباں دا

واسوخت

تُسیں سچے او ساڈوں ای نال تُساں کوئی گلہ وی کرنا نہ آوندا اسی
نئیں تے جیہڑا وی ڈاہڈا اسی تُساں کیتا اے سی ڈاہڈا جیہڑا اسنوں بھاوندا ای

جیہڑا تھہر وی تُسیں کماوندے سہے۔ بڑے سوہج دے نال نبھاوندے رہے
ہائے سی تِج دُعاواں دا جیہڑا ایتھے اوہا تِج نہ اساں نوں آوندا اسی

جیہڑ آئے کدائیں تے اَنج اگّا بدّل ساؤن دالا مہربان جیویں
ٹُھلن لگے تے اَنج بے بُلھاں اُتے ذکر تیک وی ساڈا نہ آوندا سی

بُرا کیتا اسے درد نوں مات کھا کے درد دل والا کا ہنوں پھل بیٹھے
ساڈے جیہے جہان وچ ہو ردی سن کیہڑا دکھ سانوں پیا تا ونداسی

کیتی فکر مے بھٹیاں نوں سیٹر نے دی۔ ایہو جرم تے ایہو خطا ساڈی
سئیں تے تیر تے تیری ادا دا لا مدح اپنی ای سانتھوں چا ہونداسی

ساڈے دکھ تے ایہو جیہے دکھ سئیں سن دارو جنہاں دا ایتھے نہ ہوندا کوئی
اسے پر جیہڑا دی ملیا طبیب سانوں اوہا اساں توں اکھ بچاونداسی

دکھاں درداں دی تلخ شراب پاروں۔ فیض ہوٹھاں اساڈں توں اگ وسی
سئیں تے سخن اجیہا دکھاں والا ہبلا بلھاں اُتے کروں آونداسی

میری آس جھناں دیا پتناں اوئے

سینتھوں وچھڑیا میریا وطناں اوئے
میری آس جھناں دیا پتناں اوئے

تیریاں گلیاں توں جند وار دیواں
اوہناں گلیاں توں جیہناں گلیاں وچ

تویں ریت چلائی اے ظالماں سنے
سینہ تان کے جتھے نہ لڑے کوئی

جے کر نکلے وی کوئی چاہن والا
تیری نگھری پریت نبھان والا

اوہدے لئی ایہہ حکم اے حاکماں دا
تیریاں راکھیاں دا تیریاں مالکاں دا
نیویں نظر تے جکڑیا جسم لیکے
سِدّھا اپنے نک دی سیدھ چلے
قدم چکدیاں تکے نہ کسے ولّے

اتوں ہور نیں اوپرا ڈاہڈھا کیتا
تیری آس امید دیاں پٹیاں تے
کُتے بھونکتے نوں سبھے کھول دِتے
پہرے لائے نیں وڈیاں وٹیاں تے

ایہو بہوں اے ظلم دے ہتھ تائیں
اجے تیک نیں تیرے تے جان دیندے
تیرا ناں دلاں اُتے اکریا اے
جنہاں کملیاں شوخ مستانیاں دے

ایتھے حرص والے دعویدار دی نیں
جیندے ہتھ انصاف دی تکڑی اے
کنھوں کرے وکیل لبے دوش کوئی
کیہڑے درتوں کوئی انصاف منگے
قدم قدم اُتے ایتھے پھکڑی اے

اے پر فیر دی جنہاں نے جیونا ایں
نیواں اوہناں تے کدیں نہ تھیونا ایں
اج ای فجر تے شام دے بیلیاں چوں
تیرے ہجر دا پینڈھ کٹیونا ایں

بھجے تاکڑی جے بندی خانیاں دی
دل آپوں نیں اوہناں دے بھجدے
جیہڑا چیرئے سی تیریاں زلفاں دا
تارے سج گئے ہون گے اوس اندر

ہتھواں وِچ لپیٹیا ہوئے گا ہُن
تینوں رات ولہیٹیا ہوئے گا ہُن

چمک اُٹھدیاں ہین جدوں ہتھکڑیاں
تے اوہ کملے آپوں ہیں ہتھ لینیدے
تیرے جند توں مٹھڑے مُکھڑے تے
سہرے کرنیاں دے سج گئے ہوسن
ہار نور والے گل پئے ہوسن

تیرے ناں تے بھڑیا پروانیاں دے
دِن ایس ائی خیال پچ بتیدے نیں
جیہڑے کالیاں کوہجیاں کندھاں اندر
تیری وصل نماز نِت نیتدے نیں

انج ائی ہوندا آیا اے اج تیکر

ریت ظلم دی ایہہ کوئی نویں تے نئیں
جیہڑے خلق دے ظلم دے نال ازلوں
اینج ای ہوندے آئے نیں اج تیکر
اینج ای پھل کھڑائے نیں اگاں اندر
اساں کملیاں جھل دللیاں نے

توڑ چاہڑیاں نیں جند جان دیکے
اساں جیہڑیاں جیبو دچ متھیاں نیں
اینج ای ظلم نے انت لوں ہار کھادی
اینج ای عشق تے بازیاں جتیاں نیں

ایس ای گل پاروں گلہ نئیں کردے
بھانویں ڈاہڈا اوہ دلوں اسمان ہووے
تیرے شوق توں پچھلے نہ پئے اسیں
بھانویں کلیدی اپنی جان ہووے

تینھوں وچھڑے آں جیکر اج اسیں
ساڈے کل نوں فیر ملاپ ہونے
ہتھوں پکھر زنجیراں نے ڈھلنا ایں
میل انت نوں ایہہ آپوں آپ ہونے
جیہڑی رات جدائی دی کٹ دہ ہوگئی
جیہڑی رات وچھوڑے دا پندھ ہوگئی

ایس کندھ نے انت نوں ڈِگنا ایں
ایس پندھ نے انت نوں مُکنا ایں
بھانویں کرا چھے نیں اج شریک ساڈے
کدوں تیک ایس اُچ نے ٹکھنا ایں
کھیڈ مچی ہوئی اے جیہڑی دنیاں دی
اوس کھیڈ نے انت نوں مُکنا ایں

کدوں تیک نخرہ اُچی دھون والا
کدوں تیک ایہہ راج فرعون والا

جیہڑے کُٹھے ہوئے تیرے عشق دے نیں
اوہنا لڑ تیرا کدوں چھڈنا ایں
ہنوں پا کے اوہناں نیئں بہہ رہنا
تیشے نال پہاڑاں نوں وڈھنا ایں

ہور وی دُکھ نیں ایس جگ اندر

پہلاں جیہا اُلاد نہ منگ ہن سوہنڑے مینتھوں پیاراں دا
مینوں وہم سی توں ایں تے ایہہ جیون چن دی نگری اے
تیرا دکھ اے تے ایس جگ دے دُکھ نوں دھیان نہ لیاناں کی
تیرے مکھ توں جد ساوی اے دُنیا وچ بہاراں دی
تیریاں اکھیاں توں ہٹ کے ایس جگ پچ کسے تماناں کی

توں مل جاویں تے تقدیر دی مینتھوں ہار کی کھا جاوے
اینج نئیں سی پر دل چاہندا سی سیت اجیہی وی آ جاوے
ہور وی دُکھ نیں ایس جگ اندر بانجھ محبتاں پیاراں دے
ساریاں خوشیاں دین نہ ایتھے میل ملاپ ای یاراں دے

ان گنیاں صدیاں دے ایتھے تھاں تھاں ڈاہڈے دھیکے نیں
پیٹ ہریندے واہنگ تو بتیاں جیہڑے اکھیوں او ہلے نیں
پھل ورگے جثیاں دی تھاں تھاں بولی بولی لوکاں نے
مٹی دے وچ لہو بھجے جثے دی ایتھے ای رولے نیں

جثے مرضاں دی بھٹیاں وچوں کڈھ کے سو ہو نکلے ہوئے
بھٹاں وچوں پیس وگدی ہوئی مکھ جثیاں تے سکے سکلے ہوئے
ایدھروں وی اوڑک نوں اکھ اٹھ جاندی اسے کی کریئے
توں تے ہن وی سوہنی ایں پر چھوڑدے جی کمسکین مریئے

پہلاں جیہا اُلار نہ منگ ہن سوہنیئے مینتھوں پیاراں دا

بندی خانے دی اک شام

شام دے بجھ بنھیرے ٹھکیاں تاریاں توں
پوہڑی پوہڑی رات دی رانی لاہندی اے
اج ہوا کولوں دی ہو کے لنگھدی اے
جینج کوئی ناری پیار دے بول الاندی اے

اک اک رُکھ نتھاواں بندی خانے دا
دھون لوا کے شوق نیھاں تج رُجھیا اے
اسماناں دی جھولی نقش بنانے دا

تلچ پچ کردا دل دی دھیر بنھاندا اے

چن چانن دا محرم ہتھ بنیرے تے
لشکاں سنے ستارے خاک وچ گجھ گئے نیں
نور دے تنبو تن گئے عرش اچیرے تے

ہریاں ہریاں گتھاں دے وچ پرچھانویں
انج پئے لشکے لاندے نیں جیوں دل اندر
درد ہجر دا تکدا اے سدھراں ساویں

ایدھر دل وچ اکو گل سمانی ایں
جیوں جیون تے آئی اے گھڑی شباباں دی
جس ظالم نے اوڑک پیریں ڈگنا ایں
کی پرواہ اس ویری دیاں عتاباں دی

بجھاؤیں میل سجن دی ہتھاں دے سب دیوے
اس ظالم نے پھوکاں مار بجھائے نیں

اس چن چانن تے کیہہ وس اس بھیڑے دا
سر ساڈے سبھ چن چانن دے سائے نیں

ڈھاکے توں واپسی تے

(۵ جولائی ۱۹۷۴ء)

بھانویں لکھ اساڈیاں داریاں ہین اے پر نئیں اوہ گل اشنائی والی
خورے کتنے ای میل ملاپ پچھوں جا کے ٹھہر سی پیڑ جدائی والی

خورے کتنے ای مینہاں توں بعد جا کے چھپاں ہو دیاں ایس توں دُھلتیاں نیں
کدوں اکھاں دیو تے آ کے ہکنی ایں رُت سبز لویں نظر دُھلائی والی

راتاں جنیاں تن تھر بلاں سہیاں دُکھاوے نے ای دتے نیں نجراں نے
زہر دا زہر تلچھٹ سی دلاں اندر جیدوں مُکی شراب اشنائی والی

رُکتے گلے دعاواں دے مِٹھڑے ڈبے ہے سن تاودے اکھاں تے آونے نوں
اسے پر دل دے نے ویہل نہ دتی سانوں، ایج ای لنگھ گئی ساعت شنوائی والی

جند تلی تے رکھ کے فیض اسیں جا کے پہنچے ساں جنہوں، بچان کارن
اسے سانجھ دی گل نہ ہوئی ساتھوں، جیہڑی سانجھ سی بھائی تے بھائی والی

میریا سجناں میریا یارا...

جے مینوں وشواس ایہہ ہووے میریا سجناں میریا یارا

جیہنوں وشواس ایہہ ہووے پیاریا تیرا درد ونڈیواں

تیرے غماں سنگ اداسی تیرے من دا ساڑ اکیواں

میرے شہر سارے نال پیار سی تواں ہتھوں گٹ چک دیسی

جے کر میرے بول تسلی تیرے کاٹن اوہ دارو بنیون

مجھن سجرا جیون جو تیری بے چانن اجڑی رُت تائیں

تیرے متھے اتوں دھوون کملائی دے داغ کدائیں

تیرے روگی جوبن تائیں سکھ شفا دا مینہ دیوے

جے مینوں وشواس ایہہ ہووے میریا سجناں میریا یارا

رات دنے تے ہنجر نماشیں تیرا من وچاراں بہہ کے
ہر پل تیرے کارن میں سوہل تے مٹھڑے سوہلے گاواں بہہ کے
سوہلے جھرنیاں آلے، باگاں تے گلزار نظاریاں آلے
سوہلے دھمی آلے ٹھنڈڑے چن تے بھوندے تاریاں آلے
پیاراں تے دلداں آلے میں تیں قصے کھول سنائیں
ماں دے متے سوہنیاں دے ٹھنڈڑے بر فیلے پٹریاں تائیں
سیک کیویں بھکھدے ہتھاں دا اپل دی وچ چھوڑ دیندا اے
کیکن اک مونہہ متھے اتے من محرم نقشاں دے بوٹے
ٹکریاں ٹکریاں پل دو پل وچ ملیا روپ ڈھالیندے نیں
ٹہلی دا مکھ بلوری کاسہ کیکن نال شرابے چھکھدا
ٹھہن کیویں اڈدی اے آپے چپل نندا نہ دلیون کارن
کیویں رات دی لوں لوں وچوں پل پل تہکاں جھپٹن کھلرن
ایہا ای سوہلے گاواں پل پل مڑ مڑ گاواں تیری خاطر
تانی بہہ گیتاں دا بھجھ آندر جاواں تیری خاطر
پر میرے گیتاں دے کولوں تیرے دکھ دی کھیڈ نہ پچھی

گیت کدیں راچھے نہیں ہوندے بھانویں لکھ غم خوار سدیلن
سوہلے رچھ نہ ہوندے بھانویں بھٹاں تے بن ملہم لگیون

رِچھ دا اِرد تیرے بھٹاں دا نہ کوئی ہور وسیلہ چلّے
تے اس ظلمی وَیدتے ہور کسے دا دارو کائی حیلہ سے چلّے

ہاں پر اک تیرے بن اک تیرے بن اک تیرے بن سجنا

(نقش فریادی)

راتیں اِنج دِلے وچ تیری یاد گھبراتی آئی

جیکن ہولے پیریں آون وِچ اُجاڑ بہاراں

جیکن مست ہوا دھیمی دھیمی ٹُردی ٹوح تھلاں دے

صبر قرار جیویں بے کارن لئے روگی دیاں ساراں

(نقش فریادی)

سیاسی لیڈر دے نال

ایہہ لیکے آسے تیہہ بھڑے ہتھوڑیاں توڑی
رات دی کھردی کالی چھاتی چ کھبے ہے نیں
کِکھ جیویں کوئی ساگر سنگ سر اپنا بھنّے
جیکن تیری پربت اُتے وار کریندی
تے ہُن رات دی شاہ کالی کھردی چھاتی وِچ
ایڈے پھٹ نیں جیہڑے پاسے نوں دی تکیئے
جاپی جاپی نور اک جال جیہا اُن دِکھیائے
ھمتاں دھمی تے جیوٗن دا اسد سُنیندا
تیندھی لوچ نجی تیندھی آس پی ایہا ہتھ نیں
ہمدرد تے کجھ بی نہیں تیندھے کاٹن ایہا ہتھ نیں

راج سنہرے دا تینوں منظور نہیں پر

راضی ایں توں ایہہ ہتھ شوہدے وڈھ گھتیوں

تے چڑھدے سے دی چھیہہ تھاں اندر جیوندا سورج

رات دی بھاری ہیت سہیڑے دبیا دنکے

(دستِ صبا)

اِک منظر

بوہے باریاں چپ دی سِلّ دے ہیٹھاں پِیٹھے

امبراں اُتوں لتھی آوے نیں پیڑاں دی

چن دے چانن دی دُکھاں نال بھری کہانی

راہواں دی مٹی وِچ رُلدی پئی نمانی

سفنیاں دے وِچ شیر ہنیرا راج کریندا

پھٹڑے جیون دی ونجلی دی ہُن ہولی ہولی

مٹھے مٹھے سُراں وِچ وین کڈھیندی پئی اے

(نقش فریادی)

اجھکیں کاہلیا جیّا!

اج ہنیرا پل پل ودھدا دیندا
رات دی مکھ مک ناڑچوں جیوں رت پھُٹے
اج جیون دیاں سبضاں چلدیاں پیاں
دوہناں جہاناں دا جیوں نشہ ترُٹے

رات دا تترّا لہو دگن دیو جالی
ایہہ کالک دھمّی دسے مکھ دی لالی
لوہے منجر کھلوتی اجھکیں کاہلیا جیّا

ساڈاں اوہلے اجے تے ستگل کھڑکن

اجے تے ویلے دا فرمان مینڈا

ہنجھ بی ڈھاندی وتج شراب پیالے

ڈولدے پیر بی ساہندے بندشاں حالے

مست تہاڈے ہوون تے سبھی مستانے

میخانے لگن تے سبھی بہنا نے

جھب ویلے دا گوڈا راج دی مکسی

بندشاں دا ایہہ ظلمی کاج بی مکسی

لکھ سنگل ہے چھن چھن چھن چھن چھنکن

(دستِ صبا)

ایرانی طالب علماں دے ناں

(جیہڑے امن تے آزادی دی راہ وچ شہید ہوئے)

ایہہ کون سمجھی ہن

جنہاں دی رت دیاں اشرفیاں

چھن چھن چھن چھن

دھرتی دے چِراں توں ترہائے

ٹھوٹھے وچ ڈھلدیاں رہندیاں نیں

ٹھوٹھے لوڑ بھردیاں رہندیاں نیں

ایہہ کون نیں گمبھیر دیس عجم

ایہہ لکھ لٹ جنہاں دے پنڈیاں دے

بھردے جوبن دا کسدن انگ

اج مٹی دے وچ مٹی اے
اج بُوہے کوہے کھنڈیالے

او دیس عجم، او دیس عجم

کیوں سیدیاں کھوہ کے سٹ چھوڑے
اینہاں اکھیاں اپنے نیلم
اینہاں ہوٹھاں اپنے مرجاں
اینہاں ہتھاں دی ایہہ چاندی
کیس کم آئی کِس ہتھ لگی

او پچھن آلے پردیسی
ایہہ بالک تے گبھرو اپنے
اس نور دے نوریں موتی نیں
اس اگ دیاں کچیاں کلیاں نیں

جس مٹھڑے نور تے کوڑی اگ چھل
ظلم دی انھی راتیں کھڑیا
باغ بغاوت دے سیجھ دا
رُت تجربھوئی من من تن تن
اِنہاں پنڈیاں دا سونا رُپا
اِنہاں مکھڑیاں دے ریشم رجاں
چانن چانن لاٹاں لاٹاں

پردیسیا جیں تکنا ہووے
کول آ کے تکے رج رج کے
جھمر اِیہہ حیاتی رانی دا
اِیہہ من دی دیوی دا کنگن

(دستِ صبا)

گیت

ایہہ چھڑنی دیسی توں چنتا ناں کرناں کر
سبھ چمن مڑ پوسن دل مولا ہتی دیسی
توں چنتا ناں کرناں کر

تے پھُٹ بھری دیسی توں چنتا ناں کرناں کر

کل سورج آ دیسی توں چنتا ناں کرناں کر
مُل کھُر کھُر دیسن رات عمر بتا دیسی
توں چنتا ناں کرناں کر
رُت روپ وٹا دیسی توں چنتا ناں کرناں کر

(سردائی سینا)

ویلن

مینوں گل لے میریا ویرنا دے
جا ون لگیاں لے گئوں نال اپنے
عمر پچھلی میری کتاب سوہنی
ڈاہڈیاں قیمتی مورتاں والڑی دے
جیہدے وچ جوانی دے گیت میرے
جیہدے وچ میری عمرا بالڑی دے
ایتھوں جاندیاں جاندیاں سوچ تے سہی
ایہدے بدلے دے گیوں کیہہ مینوں
اپنے درد وچھوڑے نال بھکھدی
ایہہ رنگ گلاب دی ڈالڑی دے

کیویں پاواں ایہہ مَن دا چوڑا ہیں
پاٹے گلمیاں والے لے حساب مینتھوں

کدیں موڑیں نہ میرا سوال ویرا
من لے چھیکڑلی عرض بے حالڑی دے

مینوں موڑ دے آن کے ویرنا دے
عمر پچھلی میری کتاب سہی
مینتھوں آن کے لے دے بچ توں اپنی
لہو رنگ گلاب دی ڈالڑی دے

(دستِ صبا)

ہُن اُٹھ پُو میرے لال

ہُن اُٹھ پُو دے مٹی اتوں
اُٹھ پُو میرے لال
ہُن اٹھ پُو میرے لال
تیری سیج سجاون دے لئی
تک اوہ آئی آ رات ہنیری
نیلے شال دے شلے پا کے
جنہاں تے انہاں اکھیاں کیرے
کیڈے موتی
ایڈے موتی
جنہاں دے جگ مگ داں نے

تیرا ناں چمکایا
ہن اٹھ پُودے مٹی اتوں
اُٹھ پُو میرے لال
ہُن اُٹھ پُو میرے لال

گھر گھر کھنڈیا نجر دا کُندن
اٹھ ہنیرا اپنا تر بجن
خورے کد توں راہ پے تکدے
بالی دو ہٹی، بانکے دیرے
سُنجا تیرا راج پیالے
تک لے کیڈا کاج پیالے
دیری راج سنگھاسن بیٹھے
توں مٹی وِچ میرے لال
ہُن اٹھ پُو دے مٹی اتوں
اُٹھ پُو میرے لال

ہٹ نہ کر مٹی توں اُٹھ پو

اُٹھ پَو میرے لال

ہُن اُٹھ پو میرے لال

(سرِ وادیٔ سینا)

بلیک آؤٹ

جیس ویلے توں لے چانن بِھتوے ہن دیوے
مٹی اندر لبھدا پھرنا اکھیں اپنیاں دونویں
اللہ جانے ہین کھڑا چیاں کتھے ؟
جے توں جانوں ایں تے دس سنبھاں میری ہن کائی
اڈ ناڈ وِچ چھلاں چھلاں
زہری قاتل نیں پئی دگدی
تیری سدھر، تیریاں یاداں لے کے جان میری

اللہ جانے کیہڑی چھل وچالے ڈبیا اے دل میرا
تھوڑا جھکیں جے اُس پاہد کسے دُنیا چوں

کائی بجلی لبھ کے آوے
میرے کانڑں ید بیضا دی رات لے آوے
تے میرے ایہناں اکھیاں دے کھڑے چے موتی
کالک دے کاسے نال
شاہ کالے مستانے نین نشانے موتی آپرناوے

تھوڑا ا جھکیں جے اس نیں دا
کائی انت دسیوے
تواں نکور میرا دل
زہر بچ دل کے، مٹ کے
کنڈھے کسے تے ونج اپڑیوے
وَت نذرانہ دیون کارن
دِل تے اکھیاں نویاں لے کے نکلاں
حُسن دی صفت کریندا
پیار دے گیت لکھیندا

(سرِ وادیٔ سینا)

سوچن دے

(آندرئیے وزنیسنسکی دے ناں ۔ !)

سوچن دے

اس بگیا اندر

اس پل جو پھل پیلا دی نہیں

کیہڑی ٹہن تے پھل کھڑسے آہے سبھ توں اگیرڑ

کس دا رنگ پیا پھکا اس سلھ توں اگیرڑ

اس پل توں اگیرڑ،

کس پل کیہڑی رت وچ اینھے

رت دا کال پیا

پھل دی ناڑ حیاتی اتے ادکھا ویلا آیا،

سوچن دے

کجھ سوچن دے

دسدا ہو یا شہر ایہہ جیہڑا اُس اک اُجڑی نگری دی نہیں

اس وچ کدتے کتھے

اگ لگی ہائی اگدوں

ایس دیاں صف بدھیاں بادیاں اندر

کس دے وچ کمان شعاواں ریتاں دی چمکائی ہائی

کتھے جوت جگی ہائی اگدوں

سوچن دے

ساتھوں توں اُس دیس دا پتہ نشانی پچھیں

جس دی سانوں کوئی تاریخ تے نہ جغرافیہ ہن یاد آوے

یاد بی آوے تے پچھلے کسے پیارے وانگر

سامنے آون توں دل گھبراوے

پر جیویں کوئی

ایہو جیہے کسے پیار دے کارن

آ نکلے کدی رات گزارن دے لئی

اساں ہن عمر دے اوس پڑاء تے آ لتھے ہاں

جد دل اساں نہیں،

دل نوں پرچاؤندے ہاں رسم نبھاون دے لئی

دل دا کیہ پچھدا ایں

سوچن دے

سفرنامہ

اج لگدا اے سٹھ کروڑنیں میریاں بانہواں

تے دس حدے تائیں میرا روپ پسارا

ئیں، پربت تے باغ تھلاں دا ہمت کنارا

میرے بوجھے راتاں دی کالک دا ردا اے

میرے ہتھاں وچ دھمی دیاں دیتیاں داگاں

میری جھولی دے وچ پلدی کل خدائی

دس میرے وچ "کن" دا فرمان الٰہی

سنگیانگ

نہ کوئی وجسی بگل کدائیں، شاہ اسوار نہ کوئی
دھمّی ویلے موت دی وادی دے وِل ٹُردا ہوسی
ہُن کدائیں جنگ نہ ہوسی، نہ راتاں دے اندر
لہو دی اگ نوں کدھرے ہنجھواں نال بُجھا پوسی
راتیں کدی تَسنیسی نہ ہُن، کسے وی دِل دا کانبا
وہم کسے منحوس پکھیرو ہار نہ ویہڑے بھولیسی
سہم کسے لہوٹین ندّے ہار نہ آن ڈرلیسی

ہُن کداہیں جنگ نہ ہوسی، جام شراب لیاؤ
لہو ڈُلیسی، نہ ہن ہنجو وگسن کدی کداہیں

ناچ کوئی اُوسے ساقی، ناچ پرے دی دا، دیسے اگر
غزل کوئی اُوسے گائیک، رتڑی غزل رجنا دے وانگر

اج دے ناں، اج دے غم دے ناں

کلرکاں دیاں دُکھی جاناں دے ناں!

موئے مار دلاں تے زباناں دے ناں!

پوسٹ مینیاں دے ناں کوچواناں دے ناں!

ریل باناں دے ناں!

کارخانے دے بھکھے جواناں دے ناں!

واہی واناں دے ناں!

داس نمانے دے ناں!

جس دی دھی چودھڑ اکو چرا لے گئے نیں

مال ڈنگر لنا لے گئے نیں

جس دی پگ مالداراں دے پیراں وچ رُل رُل گئے
ہوئی اسے لیراں کتیراں

دُکھی مانواں دے ناں!
راتیں بالک جنہاں دے سدا اُون کرلان
نیندر دیاں ماریاں باہواں کولوں نہ سنبھلن
نہ دُکھ اپنے دسّن
نہ اوہناں دے ترلے ہی منّن

سوہنیاں دلبراں چن متھیاں دے ناں
دیل تے باریاں چلمناں دی
اوہ جھلّی الجھی کھُڈ کھُڈ کے گڑھا گئے نی

ادہناں دیاں ہیاں تے ورہیاں دے ناں !

گورے پنڈے جیہناں دے

نمہری دکھاوے دی سیج اُتے

بہہ بہہ کے اکتا گیئے نیں

رنڈیاں دے ناں !

کنڑیاں تے کلیاں دے ناں !

راتیں جِنہاں جھیڑے آ کے چکڑاں دے اندر وضو آن کردا

ٹکراں اندر جیہناں دی

اُجے ناہیں ودھدی اے

گھنڈاں دی لالی

تے ونگاں دی چھن چھن ،

تے نہاں لٹاون دی خوشبو

تے سدھراں بھری چھاتیاں دی
محبت تے مڑھکے وچ دھکھن دی بو

طالب علماں دے ناں !
جیہڑے کل بُجھے ہے تے ماکاں دے
کتاباں تے قلماں دیاں منگاں لے کے گئے
پر سُنو پرتے
اوہ معصوم بالک
دماغاں وچ چانن دی سدھر دے دیوے بجھا کے
گئے اوتھے

جتھے ہنیرے تے بے انت راتاں دیاں ہنڈاں دا !
سلسلہ چل رہیا سی
اوہناں اسیراں دے ناں !

جیہناں دے دلاں وِچ چلکدے چمکدے کئی ہیرے موتی
جیل خانے دیاں جھلیاں واداں وچ بَل بَل کے
اج تاریاں وانگ جگدے سپنے نیں

آون والے دناں دے صبحیراں دے ناں !
پھُل دی خوشبو دے وانگر
جیہناں آپ اپنے ہی سنیہوڑیاں تے
لٹائے نے جسماں تے جاناں دے موتی
کلرکاں دیاں دُکھی جاناں دے ناں !

ٹُروا گئے تن میرے تُوں

سُجّی تے کَنج سُجّی ایہہ قتلام دا میلا
پر چاسی کس نوں میرے لہو دا وادیلا
میرے بھجگے تن وِچ رات ہی رکنی لسے
جام بھر لویئے نہ کوئی دِیوا چانن بھیوے
تریہہ لاہندی نہ کوئی بچ ای بلدا لسے
میرے ٹھیٹھر بنڈے بچ لہو ای کِیتا لسے
میریاں ناڑاں اندر پراوہ زہر اے بھریا
اوہدا اِک اِک تپکا سپ دا قہر اے بھریا
اوہدے اندر صدیاں دے دُکھ سدھراں پیڑاں

اوہدے تن چپ چپیتے غم تے روہ دا سیک اے

میرے تن دی زہری ناہیں توں ٹرو ڈلا کے

ٹرو لا کے ایہہ جنگل دا اوہ بالن اے

جس نوں جے بالو تے باغ بغیچیاں اندر

سُونج مکھی تے بھر دیاں مکھیاں دی جائی

میریاں ہڈیاں دے کرالے کنڈے کھڑسن

جے ایہہ کدی کھنڈاؤ تھلاں پہاڑاں اندر

دھمی دیلے پرے دی ٹھنڈی جھک دے بدلے

میری ہنجھی ہاری جان دا اُڈ سی دھوڑا!

ٹرو لا کے میرا دل لہو دا ترہایا

اے روشنیاں دے شہر

ہریاول نوں پئی ٹُکا دے پھکّی زرد دوپہر

کندھاں تائیں چپّٹ رہیا اے اکلاپے دا زہر

دُور دُور میلاں تیکر گھُٹدی وَدھدی اُٹھدی دھُوڑ گردی

دُھنداں ورگی بے رونق ورداں دی گھتدی ہلّی لہر

وسدا اے اس دُھند دے پِچھے

روشنیاں دا شہر

اے روشنیاں دے شہر!

کون کہے کس بنّے تیری روشنیاں دی راہ

ہر پاسے بے نور کھڑوتی ہے ہجراں دی ولگن

تھک کے بیٹھ رہی ہر پاسے

شوق دی کالخ شاہ

اج میرا دل غم وچ ڈُبا

روشنیاں دے شہر

رات دے ملیوں مُنہ نہ پھیرے ارماناں دی رُو

شیریں نہریں سارے وسّن

اوناں نوں کہہ دیوو

اج راتیں جد دیپ جگاون ۔ اُچی رکھن لو

کُتّے

ایہہ گلیاں دے لُنڈّے بیکار کُتّے
کہ ٹی جنہاں دی ہے پھٹکار جگ دی
زمانے دی دُر دُر ہے دولت اینہاں دی
بھکھاری نے ردّ دے تقدیر سب دی

نہ کِتے چین ہے رات نوں نہ سویرے
ہے ڈھیراں تے گھرنالیاں تے بسیرے
جے دگڑن تاں اک دوسرے نوں لڑاؤ
ذرا جیہا روٹی دا ٹکڑا وکھاؤ

ایہہ در در دیاں ٹھوکراں کھان والے
ایہہ بھکھاں توں تنگ آکے مرجان والے

لتاڑے ہوئے جے کِتے سر اُٹھاون
تاں انسان جھٹ اپنی ہینکڑ بُھلاون
ایہہ چاہوَن تاں دُنیا نوں اپنی جتاون
کدے جے کِتے اپنی آئی تے آون
تے ہڈیاں سنیں مالکاں نوں چباون

ایہہ ناہیں ہے ممکن ایہہ تاں ہیا ہے ممکن
جے رگ کوئی غیرت دی ایہناں دی جگاوے
خواری دا ایہناں نوں اگوں بوجھ کراوے

سُولیاں توں وارے گئے

تیرے بُلھاں دے پُھلاں دی چاہت دے وچ
تیرے ہتھاں دے چانن دی حسرت دے وچ
سُولیاں توں اسیں لوک وارے گئے
نیریاں رستیاں وچ ہاں مارے گئے

سُولیاں تے اساڈے لباں توں پرے
تیرے بُلھاں دی لالی لشکدی رہی
تیرے والاں دی مستی برسدی رہی
تیرے ہتھاں دی چاندی دمکدی رہی

تیرے راہیں جبر دی پئی شام جداں
آ گئے پیر ساتوں لیائے رجداں
گیت ہوٹھاں تے دل وچ ہے غم دی شمعاں
ساڈھا غم سی گواہی تیرے حسن دی
اپنی کیتی تے پچھتے ہاں اوسے طراں
سولیاں توں اسیں جو ہاں وارے گئے
نیر ماں رستیاں وچ ہاں مارے گئے

جے وچھوڑا بھلا ساڈی تقدیر سی
پیار تیرا تاں ساڈی ہی تدبیر سی
منگھ کس توں ہے ایہہ شوق دی جے کڑی
ہجر دی قتل گاہ نال ہے جا ملی
قتل گاہاں چوں لیکے تے ساڈی چنگ

ٹُرگئے سر ہتھیلی تے رکھ قافلے

پیر ساڈے جنہاں دی طلب سجال وِچ

دور دے نیں گھٹائے بڑے فاصلے

جان دیکھے تیری دلبری دا بھرم

دیکھ جگ دے ہاں نیں اسیں دُھر چلے

سولیاں توں اسیں جو ہاں وارے گئے

تیریاں دستیاں وچ ہاں مارے گئے

غزل

پھلاں وچ رنگ بھرن تے چیتر دی وا گھلے
ہاڑا ای آکھ باغ دا کم کاج تاں ترے

کنی اداس جھیل ہے آکھو سمیر نوں
یاراں دا رب دے واسطے کچھ ذکر تاں کرے

کھچے ترے ہوٹھاں دے کونیاں چ پھول کدے سویر
والاں دی مہک ساڈیاں ساہاں چ آرلے

سنیاں کہ دل غریب ہے پر درد ہے امیر
آون گے دردمند تیرے نام تے ترے

ساڈے تے جو بیتی توں چھڈ ماتے ہجر دیئے

کالخ پیتری بچ سنیہوآں نے لوں تاں بھرے

کھاتہ منگا لیا اوہناں ساڈے جیون دا

لے کے تے نیتی فیتی گلیوں اسیں ترے

رستے وچ فیض کوئی دی جچیا نہیں مقام

گلیوں نکل کے یار دی سولی دے راہ پئے

غزل

بھیت لگیاں دا چھپا کے دیکھیا
دل پڑا کجھ ہَے جلا کے دیکھیا

ہور باقی رہ گیا کی دیکھنا
دل تہاڈے نال لا کے دیکھیا

اوہ مرے بن کے وی میرے نہ بنے
اوہناں نوں اپنا بنا کے دیکھیا

میں اوہناں دی اج نظر وچ بہت کجھ
سب دیاں نظراں بچا کے دیکھیا
فیض غم دی توڑ تک نہ پجیا
عشق نوں وی آزما کے دیکھیا